

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historica Relatio De Ortu Et Progressu Fidei Orthodoxae In Regno Chinensi Per Missionarios Societatis Jesu

Schall von Bell, Johann Adam

Ratisbonae, 1672

Cap. XVIII. Templum Deo publicè erectum. Pietas & fervor Neophytorum
Chinensium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11805

230 *Initia Expeditionis Christ. ad Chines.*

Ars cuncta deinde machinis
Observat atque supputat.
Europa nobis hospitem
Submisit isthuc inclytum,
Sunt altra, & horum calculus.
Statim reducta in integrum.
Ut muneris sic Numinis
Oblitus haud unquam sui;
Dum debitum signis sacris
Templóque cultum præparat,
Dum sedulus servit DEO
Et munus exæquat suum,
Chinensibus & Tartaris
Tum forma vivit actuum.

CAPUT XVIII.

*Templum DEO publicè erectum. Pietas &
fervor Neophytorum Chinesium.*

ANnis ferè octoginta Societas in Regno
Chinensi Christum annunciavit, nec ta-
men ullum templum palàm aperuit; vel
quia, quod Magnificentiae alicujus Basilicæ
extruendæ sufficeret, ad manum non erat:
vel quia liberè non audebant rem tantam
lege nondum latè promulgatâ aggredi: sub-
vereri etiam poterant Gentilium insolentiam,
pro-

promiscuè aliena subeuntium, ac tali loco nullo prohibente indigna temerè machinantium. Privato itaque sacello intra domesticos parietes extructo, atque Ethnicis, cum aliquo delectu, illuc admissis, ut plurimum contenti res Divinas, solatio Christianorum, & incitamento Catechumenorum peragebant. Deo tandem dante, & Astronomiæ studijs viam facientibus, postquam Tartari sceptrum tenuère, occasione exustæ urbis, & dirutarum ædium, quæ ad fabricam necessaria abunde præstiterunt, magnâ vi laterum ac lapidum & materiæ facili pretio coëmptâ, nullâ quidem tum petitiâ licentiâ, quòd Tribunal rituum lege Regni hanc sibi reservatam ægrè concessurum crederetur: sed solâ autoritate audente, quam intra paucos annos instauratio Ephemeridum, & gratia novi Principis pepererat, anno septimo imperij, qui quinquagesimus fuit post sexcentimum millesimum, datum templo initium est, Regulorum maximè & amicorum sumptibus insequenti anno perfectum.

Patebat area domui Patrum conjuncta trium fortè domiciliorum, quæ ab exustis per latrones ædibus deserta perstiterat, & vacans. Hanc quoniâ interjacebat ædibus & Academia, in qua Calendarij correctio desudabat, dono expetijt à Rege P. Adamus & impetravit: duarum ædium spatio, in Templi, & adytorum atria designato,

232 *Initia Expedit. Christianæ ad Chinens.*

ac tertio pro DEIPARÆ sacello , in quo mulieres convocarentur seorsim à viris , ad propriam in lege Divina institutionem relicto. Mensus hic pedes Geometricos octoginta in longitudinem , & quadraginta quinq; in latitudinem crucis figuram expressit. Jactis fundamentis, corpus templi in tria interstitia per columnas distinxit : lateralia ambo in laqueare ; medium utroque augustius in fornix fecit assurgere , atque hoc tholo eleganter depicto claudi : Fenestras ex utroq; latere pares , & amplas , quemadmodum in frontispicio quoq; appositas aperuit. Frontispicium lapis propè continuus cum coronis , quibus præcingitur exornat, Europæas artes imitatum. Fastigium triginta & aliquot cubitis assurgit , & quia tota latè vicinia eminent , aspicientiū eminus oculos ad se evocat. Atrium uniformiter quadratum, latus quodlibet per centum pedes extendit lapide universim, & lateribus stratum : ad istud ex platea ascensus est graduum quinque. Propyleum, more Europæo, lapideum, inusitato apud Chinenses opere , porticus excipit : sub hac sedilia muro affixa locum præbent , quò , qui Divina officia præstolantur, habeant, unde se ab æstu & pluvia recipiant. In medio atrij stat arcus , è candido marmore variè sculptus , inque tres fornices & portas distributus. Additus postea huic in ipsa platea lateritius alter , materiâ e-
qui-

quidem priore inferior; arte verò ac sumptibus longè illo eminentior.

Quinque aræ in æde sacra visuntur. In majori Salvator sedens, unâ manu mundum sustentanti, alterâ, populo benedicens similis, exercitu stipatus Angelico, & Apostolis circum geniculantibus exprimitur. Inter columnia altaria, Patriarchas Ignatium, & Franciscum Xaverium, repræsentant. Aliud ad lævam Divæ Virginis, quam majorem vocant; ad dextram (qui situs apud Sinenses minùs principalis est) Divus Michaël cum Angelis colitur; Singula per transfennas, ad ornamentum juxta, atq; arcendum vulgus munita. In Templo toto cera (hâc solus Imperator & Regina utuntur) candore nivem æmulans, & alterius ceræ pretium, quater & amplius excedens, quam Regina Mater abunde suppeditat, succenditur. Ardet illa non tantùm in altaribus, sed in mensis quoque, in quibus ad singulas aras odorama accenduntur, quolibet ex Majoribus festo die. In parietibus auratæ tabulæ ordine dependent; quibus legis præcepta, opera misericordiæ, beatitudines, & reliqua Catechismi axiomata, majusculis literis Sinicè descripta exscribuntur. Pavimentum tessellati operis est; sed tamen præterea tapetibus & ad decorem, & ad commodè flexendum semper insternitur, quæ stragula festi-

vis & solennioribus diebus melioribus permutantur. Ultra interius superliminare Templi marmorea tabula visitur, cum hac inscriptione: Post fidem à Divo Thomâ Apostolo primùm advectam, postque eandem à Sinis tempore Imperii T à M iterum & latiùs propagatam: tertio rursùm sub Imperio Mîm Ducibus S. Francisco Xaverio, ac postea P. Matthæo Riccio per Societatis JESU homines, & verbo, & libris Sinicè editis divulgatam, magno tum equidem studio & labore, sed fructu propter Gentis inconstantiam non satis fœcundo; devoluto jam ad Tartaros Imperio eadem Societas pro instaurati per suos Calendarii, XY Lièu Liè dicti, laborum coronide, Templum hoc DEO Optimo Maximo publicè posuit, dicavitq; anno Jubilæo millesimo sexcentesimo quinquagesimo, Imperatoris XUNCHY septimo.

Simile est quod arcui marmoreo in averfa facie insculptum legitur: Anno instaurati Calendarii Gregoriani P. Matthæus Riccius Italus, primus è Societate JESU intra regnum, & deinde Pequinum penetrans, dedit Euclidem, cum Arithmetica: Socios è pluribus Europæ Regnis sibi in urbe regia cæterisque Provinciis successores relinquens. Donec vigesimo tertio, supra millesimum sexcentesimum P. Adamus Schall, & unà ferè P. Joannes Terentius ambo Germani instaurando Calendario Chinesium fundamenta jecere. Quod dum

facerent, Terentio è vivis sublato, substitutus Pater Jacobus Rho Insuber, cum P. Adamo Calendarium exorsus est; Sed paucis annis interjectis, illo etiam ad plures profecto totius instaurationis negotium P. Adamus solus absolvit. Qui post varios viginti annorum labores, non sine multorum invidia, XY Liêu Liê, Calendarium novâ methodo (de antiquorum duntaxat ad moderandas vulgi perplexitates solitis electionibus nihil immutando) restituit, & ob rei Christianæ exinde jam emergens stabilimentum extructo templo, arcum quoque DEO & B. Virgini gradus erexit, dicavitque anno salutis millesimo sexcentesimo quinquagesimo secundo, & X û N C H î J Tartarorum nono. Ad latera hujus inscriptionis, aureis & cubitalibus litteris Sinicis, veram; Chinesium quoque sententiâ, legem ab Occidente huc allatam esse, & tradi dicitur; In anteriori facie, medium occupant quatuor litteræ similiter aureæ, ab Imperatore in laudem legis prolata: Lævam tenent totidem à sexagesimo sexto, nepote Confutii litteratorum Principis, data: quod honori concessum est talis viri, tantâ ab origine ac trium jam millium annorum successione, Ducis titulo clari, Patri Adamo acceptissimi. Dextram Tribunalis rituum præsidis, ac postea in supremo senatu C O L A I, penes quem exterorum omnium, atque etiam templorum cura stat, eximiæ existima-

236 *Initia Expedit. Christiane ad Chines.*
tionis viri, in laudem DEI conditum elogium
ornat. Arcum externum litteræ, encomium
recens ab Imperatore datum, ac supra relatum
complectentes, satis superque commendant; In
atrio patent alia duo marmora, quibus incisa
series patrocini Regii tam in concedendis ædi-
bus, quàm in committendâ Calendarii curâ,
edictorûmque tenor describitur.

Ornatum templi, qui oculos delectat, exte-
riorem, amplius commendat ille, qui animos
pascere natus est Pietatis interior, & à cordium,
pro DEO ac Religione conspiratione, sapius
hac in æde congregatorum proficiscitur. Quis
credat in extremo orbe apud remotissimos à Re-
ligionis capite, totòque fidelium cœtu Chinen-
ses cum veteranis Dei cultoribus concertare
de fidei fervore Neophytos? Templum equidem
istud, & artis raritate, & formæ nitore reliqua
Idolorum fana exsuperat; quod tamen illi fre-
quentiam majorem, ac delubris imperitarum su-
perstitionum, comparat, singularis est DEI dex-
teritas, occultis machinis, quamvis obluçtan-
tes animos ad se pertrahentis. Nulla dies est,
vel à sacris solennioribus feriata; in qua summo
manè ad Missæ sacrificium non accurrant Neo-
phyti: nulla hora diei quâ ædem DEI non in-
trent, ad mercatum quasi, sed virtutis, euntes &
redeuntes Ethnici, plerumque igniculi aliquid
sacratioris, versùs Divina in pectore secum a-
spor-

sportantes, quod conversio eorum frequentior attestatur. Imaginum splendor, & aræ majestas, ad reverentiam designato per eam Numini, mente, vel actione præstandam provocat. Catechismi capita, Christi item, ac Deiparæ vita, unâ cum Angelorum historiâ deauratis tabulis summatim comprehensa, & circumfulgens, litteris vel leviter tinctum sollicitat, ut legat, ut intelligat, ut commodo suo applicet. Sunt ex Christianis nonnulli, qui hâc solâ viâ per ostium ingressi, nunc de ovili Dominico censerî se gaudent. Hos non sine vaticinio, in superliminari templi, incisum carmen invitabat.

*Quâ monstrat Salvator iter cum Virgine
Matre,*

China diu amissam concita carpe viam.

Summo manè, priusquam urbe ad diurnas operas exeant, foribus Ecclesiæ adhuc obseratis, magno animi sensu, in atrio depositis sarcinulis, quas deferunt, humillimè in terrâ prostrati Deum adorant, atque eâ reverentiâ atrio, quâ templo egredientes dorsum loco sacro obvertere reformidant. Primis annis, famâ evocante ex vicinis civitatib⁹, & pagis quasi votivâ supplicatiõe frequentissimi advolabant: piâmq; consuetudinem,
nunc

238 *Initia Expedi. Christianæ ad Chines.*

nunc quoque postquam Christo nomen dederunt prosequentes, quotannis, bis, terte, turmatim septem, & octo dierum itinere adventant. Nullus abit dies, quo ad vesperam is, qui curam habet Eleemosynæ legendæ, non colligat centenos nummulos, depositos in mensa incensorum, in pauperes distribuendos, fidelium juxta atque Ethnicorum liberalitate comportatos. Pro instructione rudis vulgi, ac imperitorum, duo provectæ ætatis viri, ad id constituti, totâ die in templo assident, eruditioni adventantium totos se impendentes. In Catechismo explanando collegam sibi adscivit P. Adamus, quocum alternatim doceat, è Chinesibus Neophytis, ætate sexagenarium, olim inter Gentiles licentiatûs honore donatum, eximiæ apud Catechumenos, præsertim literatos authoritatis hominem, tantò ad persuadendum apud suos efficacior, quanto penitus domesticum.

Operâ istorum uni in Residentia Pequinensi, turbatis Imperii prioris, atque primis translatis temporibus, superstiti è Sociis P. Adamo collaborantium, ex adultis baptizati sunt supra quinque mille, quotidie numero increbescente. Non abit dies festus, quo seni, septeni, ac plures fidelium cohortem non augeant.

Con-

Congregationes utriusque sexûs, statutis diebus per singulos menses quinque celebrantur. Virorum ternæ sunt. Una montis pietatis nomine insignitur; Altera instituta pro animabus purgatorii, per suffragia, ac preces sodalium sublevandis. Tertia pro pompis funeralibus, antecedentium reliquarum maximè necessaria. Calumniantur quippe Chinesium Gentiles legem Christianam, nulla exequiarum justa, nullam curam pro demortuis habere; Omittere parentalia, tanquam Parentum barbarè oblitos: suos sine pompâ, & decore sepelire, licet antea ab honore, & beneficiis impensè coluissent. Fœminæ non absimili modo in triplex sodalium agmen distribuuntur. Die constitutâ conveniunt seorsim Viri & fœminæ; & quisq; quantum vacat, nummorum pro congregationum expensis in mensa incensi deponit. Tum Missæ sacrificio devotè interfunt. Sub hujus finem conciunculam pro re propositâ auscultant, & tandem simul vel litanias vel alias preces in cõmuni recitant. Omnium consuetudinis, ac muneris est, infantes ejectos in plateas baptizare, ægros ad confessionem inducere, pauperibus cleemosynâ subvenire, mortuos ad sepulturam comitari. Frequentissimi ad Divina officia convolant, nec tamen ullus strepitus, aut colloquentium murmur auditur: Nullus ridere, aut incompositi animi

nimi quidquam præferre. Quoties standum aut flectendum, id unà solent omnes (quoniam ita edocti) præstare, planè ad genium pietatis, imò & ingenium gentis, quæ in cæremoniis quoque politicis observandis admodum est supersticiosa. Sacrificio Missæ Alumni Tribunalis Mathematici deserviunt, literarum studiis applicati. Hi aram circumstant aperto capite, superpelliceo induti, eâ modestiâ & gravitate, ut novitios religiosos repræsentent. Quotidie bini assistunt, festis verò diebus quatuor, & si major solennitas occurrat sex, aut octo. Tunc enim & acolytorum & thuriferariorum officium agere: Sacerdotem & populum incensare: aliâque ad ministerium altaris pertinentia, exactè, concinnèque nôrunt obire, ut populo ædificationi æquè ac admirationi existant. Si Baptismus occurrat celebrandus, nunquam ille sine assistentibus binis & superpelliceo ornatis perficitur: Si Ecclesia verrenda, aut exornanda, continuò vel omnes, vel plerique præsto sunt: Suppellectilem sacram sollicitè ac decenter pertractant: Ad tumulos more Christiano benedicendos, ad defunctorum ædes officio mortuorum pro ijs celebrando unà comitantur; ita, quemadmodum rerum sacrarum dignitas suo jure deposcit, ubique studio ad votum conspirante.

Non

Non prohiberi se à dignitate suâ Pater Adamus interim patitur, quam hîc terrarum alij nativæ arrogantia tenacissimi aliàs fortissime propugnarent, quò minùs divisus ad omnium sacra subsidia omnibus adfit: eminentissimo Apostolatûs officio, cæteros honorum Regionum titulos, suo jure anteventente. Administrationem Sacramentorum ipse peragit: festo die ad concionem unus perorat: Utinam (ejus verba sunt) talenta & vires, tam multiplici actionum generi, ex animo impendendæ singillatim æquâ multitudine, in hoc sociorum defectu suppeterent! Festa Pietatis Christianæ vulgaria, ut Theophoriæ, ac Christi morientis, ibi triumphali apparatu deferendo velatum sub speciebus Eucharisticis DEUM; hîc lugubri per funalia luce piè accendendis ad sepulchrû, inter Angelorum repræsentata studia, affectibus accurrentium, more Europæo celebrantur. Deferendæ ritu consueto Eucharistiæ, qui illam inumbret, magni pretij pannum, auro & serico intertextum, huic officio dedicatum unus è Regulis donavit.

Accursus ipse Ethnicorû, sæpe promovet amplius, quàm intercipiat, pietatē. Præsentium illorû æquè, ac domesticorû adstantium nulla est differentia. Nemo unquam repertus, qui, dum Divina peragerentur, vel in risum solutus, vel

ela-

242 *Initia Expedit. Christianæ ad Chinens.*
elatori voce ulus, comūnem divertisset pieta-
tem. Majestate actionum, ipsiusque adeo
Numinis, augustiore præter solitum præsentia,
injuriam omnem prohibente, & reverentiam
arcanâ vi, vel ab hostibus sibi evincente.

CAPUT XIX.

*De raris cujusdam pueri ad ædificationem
Exemplis.*

DEberentur ætatibus singulis encomia, quæ
singulæ præclaris virtutibus per hæc tem-
pora excelluerunt. Ab adolescentia pla-
cuit incipere & meminisse parvuli, qui cum
Templi in Urbe Regia fundamentis Christianæ
pietati subnatus, postea consummatus in brevi,
raptus, ne malitia mutaret intellectum, me-
ruit in templo gloriæ, uti creditum, citò præ-
sentari. Filius is erat Reguli, Regis Sanguini
propinquus, natus anno, quo Tartari Imperium
auspicabantur. Hunc Mater quintum diem,
ut eniteretur, laborans, desperatis undequaq;
quæ corrogabantur mediis, ope tandem reli-
quiarum sancti Ignatii D E O confisa, ac invo-
cationi Divi illius Patriarchæ, demum partu le-
vata est.

Quam